

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПАРЛАМЕНТ

Бюджет дефицит бла къуралгъанды, болсада социальный борчла толтуруладыла

Тюнене КъМР-ни Парламентини кюз арты сессиясыны биринчи жыйылыуу болгъанды. Депутатла 14 законну проектине къарагъандыла, ол санда 2017 жылны биринчи жарымында республикалы бюджет къалай толтурулганын созгенди. Пленар кенгешни спикер Татьяна Егорова бардыргъанды.

Ол, тереде болуучусу, Россейни эм Къабарты-Малкъарны гимнлерин согуудан башланганды. Жыйылыуу ишине кечерден алгъа Татьяна Борисовна депутатла **Хасатланы Лизаны** бла **Ольга Короткихни** тууган кюнлери бла алгъышалгъанды. Лиза Локъмановна уа законла чыгъарыуу айнытугъа салгъан къыйыны ючюн КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла да саугъаланганды.

Ызы бла депутатла законланы проектлерин созууге кечгенди. Биринчиден, **Зарема Кешеваны** Налъчик суд району 13-чю участкасыны жарашдырыуу судьясына тийишли кёргенди. КъМР-ни Баш судюню таматасы **Юрий Маиров** аны сынауу уллу болгъанын, кандидатураны КъМР-ни Судьяларыны коллегиясы да къабыл этгенин билдиргенди.

КъМР-ни Айырыу комиссиясыны оную чыгъарырга эркинлиги болгъан келечиси да сайланганды. РФ-ни Ара айырыу комиссиясы анга **Николай Бондаренко** кандидатурасын кёргюзгенди. Депутатла аны жанлы къол кётюргенди.

Мурат Кардановдан депутат полномочияларын болжалдан алгъа тохтатуу юсюнден заявление келгенди. Регламент, депутат этика эм Парламентни

ишин къурау жаны бла комитетни башчысы **Кансаланы Елена** ол премьер-министрни орунбасарына тийишли кёрюлгенин эсгертгенди.

Татьяна Борисовна, Мурат Наусбиевич законла чыгъарыуу органда кеп жылланы ишлегенин айтып, анга депутатланы атындан ыразылыгын билдиргенди. Коллегаларына эмда Парламентни Аппаратыны келечилерине анга этген болушлукълары ючюн ыспас эте, Карданов: «Парламентни ичинде кесини тёрелери къуралгъандыла, мен да алагъа къошулгъаным ючюн сау болугъуз. Мындан ары да байламлыкъла жюрютюрбюз деп ышанама», -дегенди.

Парламентни комитетлери да тюрленгенди. Кансаланы Елена билдиргенича, депутатла кеслерини ыразылыкълары бла бир комитетден башхасына кечерге эркинди. Алай бла **Владимир Кебековдан** Аграрны политика, экология, табигъатны хайырлануу эм жер халла жаны бла комитетден чыгъарып, Къурулуш, ЖКХ эм отлукъ-энергетика комплекс жаны бла къауумгъа кийириу юсюнден тилек келгенди. Дагъыда **Арсен Барагунов** а Социальный политика, Саулукъ сакълау эмда Культура, граждан обществову институтларын айнытуу эм асламлы

информация органла жаны бла комитетледен чыгъарып, Спорт эм туризм жаны бла къауумгъа кийириу юсюнден заявление жазгъанды.

Жыйылыуда Спорт эм туризм жаны бла комитетни башчысы да сайланганды. Аны кандидатурасын «Единая Россия» политика партия кёргюзгенди. Кансаланы Елена айтханыча, фракцияны жыйылыуунда бу къуллукъгъа Арсен Барагунов тийишли кёрюлгенди. «Ол жууалпы, иш келлю адамча белгилиди. Аны сынауу эм профессионал билими комитетни башчысыны борчларын бийик даражада толтурургъа болушуркъдула», -дегенди эмда башха фракцияланы да Барагунов жанлы къол кётюрге чакъыргъанды. Депутатла

аны къабыл кёргенди.

«КъМР-де жарашдырыуу судьяланы юсюнден» республикалы закон биринчи эм экинчи окълууда къабыл кёрюлгенди. КъМР-де Жарашдырыуу судьяланы ишлерин къурау жаны бла службаны башчысы **Елена Абазованы** айтханына кере, документ Налъчик, Урван эм Эльбрус суд районланы чеклерин шарт тохтатдырыу ючюн жарашдырылгъанды. «Орамланы атлары алышындырылгъанлары, жол инфраструктура тюрленгени бла байламлы судьяладан ала тинтген материалланы юлешгенде чырмаула болгъанларына тарыгъула келгенди. Аны ючюн чеклени тохтатдырырга керекди», -дегенди ол.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жамауат папата

Юлгюню эмда сёзюню кючю бла

18-21 сентябрьде «Наследники Победы» фестивалны чеклеринде Къабарты-Малкъарда «Эльбрусская зарница» деген регионла аралы аскер-патриот слёт этгенди. Анга Россейни сегиз субъектинден кадет школаны бла классларыны бла патриот клубларыны келечилери къатышхандыла. Запасадагы офицерлени «МЕГАПИР» миллет ассоциацияларыны республикада бёлню башчысы Атайланы Жашарбек чакъырып, Жамауат папата «Равненине на Героев» акция бла байламлы Россейни Жигитлерни ассоциацияларыны келечилери Валерий Куков, Владимир Алимов, Евгений Федотов, «Переключка поколений» фонду башчысыны орунбасары Ольга Лисицкая бла тубеишуу къуралгъанды.

Ахыры 3-чю бетдеди.

Арсен Барагунов - Спорт эм туризм комитетни башчысы

2 бет

«Белгиленген программаны тамамласакъ, ол тийреде къоркъуусузлукъну жалчыталлыкъбыз»

5 бет

Налъчикни сыфаты нек бузуп барады?

6 бет

Юлгюню эмда сёзню кючю бла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Жыйылыну ача, палатаны башчысыны орунбасары **Атталаны Жамал** жигит адамла, Ата журтну кьоруулаучула кьачан да халкыбызны ёхтемлиги, тутуругу болганларын белгилегенди. Алагьа не заманда да уллу намыс этгендиле, сабийлени аланы юлгоге сала ёсдюргендиле.

Алай 90-чы жылланы аллында, жарсыугьа, ал сатырлагьа криминал, бандитле, аманлыкьчыла чыкьгьандыла. Ол осал ниетле жашауу кьайсы сферасына да киргендиле. Алай, насыпха, арт жыллада ёсе келген тёлкюно патриот халда, ариу ниетледе юйретиуге уллу магьана берилип башлагьанды. Бюгюнню тюбешиюбюзде да жаш адамла Ата журтубузну кьоруулаучулары, чынтты жигитле, кьоркьуулу кезиуде батырлай кьалган адамла бла танышырыкьдыла. Ол а алагьа эм иги юйретиуду.

Кесини аскерде кьуулукь этген жылларын эсге тюшоре, **Жамал Жабарович Совет** Союзну жигитлери бла тюбеше турганан, аланы хар бирини атын-тукьумун, хар айтхан сёзлерин эсинде тутханан айтханды. Аны ючюн бюгюн болган ишни да жыйылганла унутмазла, дегенди ол.

Жигитле уа республикагьа жолуучулукьлары кьалай кьуралгьаныны юсюнден билдиргендиле. **Валерий Кук** да гитчелени юйретиуде иги кесек заман чыкьындырылганан чертгенди. Алай бусагьатда ол кемчиликле тюзетиледе. Кьыралны, республиканы башчылары да анга аслам эс беледиле, дегенди ол. Полковник **Атайланы Жашарбек** кеп жылланы ичинде бу жаны бла бек тири кьорешеди, аны башламчылыгы бла жангыз да Кьабарты-Малкьарда угьай, кьоншу регионлада да жыйылыула, акцияла бардырыладала.

«Биз, кьыралны жер-жерлеринде бола, жаш адамла, кадетле бла тюбейбиз. Патриот юйретиуде сизни сабийлеригиз айырмалыдыла. Гитчеле ата-бабалары келтирген Хорламы иелери болганларын ангыларгьа тийишлидиле. Сизде бу жаны бла иш тынгылы тамамланган кьорюнеди. жаш адамла, чабыл, бизни бла суратлагьа тюшерге суйгенлери бек чыкьуун кьорюнгенди. Ол такыйкьада биз да керек болганьыбызгьа, ала да Жигитле деп кимлеге айтханларын билгенлерине тюшонгенбиз, - дегенди Валерий Петрович.

Евгений Федотов аскерчи, командир сынамын да Север Кавказда жыйгьа-

нын, кесин да кавказлыгьа санагьанын чертгенди. Сабийле айтханыбызгьа кезлери жылтырап тынгылай эдиле, аллайны жангыз мында кьорюге боллукьду. Таматалагьа намыс этиуге, айтхылыкь адамлагьа сый берюуге мында гитчеликден юйретедиле, деп кьошханды ол.

Владимир Алимов да, Кьабарты-Малкьарны бек жаратханын айта, аны халкьларын жерлешлеринча кьоргенин билдиргенди. Жигитлени да, врачланыча, уллу борчлары барды. Инсаннга бу ат бла бирге уллу жууаплыкь да бериледи. Хау, сабийлени Ата журтха сыймекликге юйретиуде кавказ республикала алдадыла. Бюгюннюде Россейде жашаган 140 миллион адамдан жигитле жангыз да 650 боладыла, Уллу Ата журт урушну сау кьалган батырларын да санап. Он адамдан тогузу ол атны ёлгенден сора аладыла, деп белгилегенди Владимир Ришадович.

Ол кьонакьланы аскерде этген жигитликлерини юсюнден да хапарлагьанды. Алай бла Атайланы Жашарбек Карабахда боевикле кьуршоулап турган юйден адамланы кьытаргьанды. Валерий Кукв кеп кьазауатлагьа кьатышханды, алай аны башчылыгында кьуулукь этген бир аскерчи да ёлмегенди.

Евгений Федотову вертолёт кьаууму уа, Юг Осетияны халкьын азатлау ишлеге кьатыша, Рокский туннельде гюржю артиллерияны кьуртханды. Владимир Алимов эсгертенгича, бусагьатда Жигит деген атны ёлтюргенге угьай, адамланы жашауларын сакьлагьанлагьа бередила. **Ольга Лисцкая** уа жаш адамланы аскер,

политика жаны бла да кючю болургьа чакьыргьанды.

Андан сора тюбешу ушакь халда ётгенди. Кьонакьлагьа биринчи соруну Атталаны Жамал бергенди. Ол батырлыкь этген заманда адамны кьаллай сезимле билегенлерин, аны алгьа не элтгенин билирге суйгенди. Анга жууап бере, Валерий Кукв жигитлик этген адам саугьаланы юсюнден сагьыш этмегенин, жангыз да салынган борчну тамамлагьанын чертгенди. Ол кьыралы, туугьан жери ючюн ёхтемлене, тюз да башха усталыкь бла кьорешген адамча, кесини ишин тамамлайды, дегенди полковник.

Жаш адамла уа кьайсы аскер игиди: чакьыруу бламы огьесе контракт бламы, деп да соргьандыла. Валерий Петрович былайда совет заманны юлгюсюн келтиргенди. Биз чакьыруу бла кьуулукь этгенбиз. Хау ол системаны кесини кемчиликлери бар эдиле, алай туугьан жерине сыймеклиги, аны кьорууларгьа аитинулюгю бла совет аскерчиуге дуняда бир башха солдат жетмегенди.

Контракт бла кьуулукь этиу, ахчагьа сатылынып алынган башха затладды. Туугьан жерни кьорууларгьа аитимеклик инсанны жюрегинде, кьанында болургьа керекди. Жюреке багьалы затны сатып алыргьа жарамайды. Душман келгенде, юйюрюнгю, жеринги кьоруулар ючюн, ахча излейми барлыкьса, дегенди жигит.

Жыйылганлагьа кавказлыла аскерде кеслерин кьалай жюрютгенлери да сейир эди. Кьонакьла кавказлы жашла кьарыулу, ётгор, аны бла бирге уа ёхтем

болганларын, кеслери айтханларында турургьа излегенлерин чертгендиле. Ала бла ишлегенде, миллет энчиликлерин унутургьа, аланы энш этерге жарамайды. Командир алагьа намыс эте билсе, аланы бёлюмлери эм иги боллукьду, дегендиле. Ала аскерге кеслери да кьалай келгенлерини юсюнден да хапарлагьандыла. Аланы хар бирини да жоллары тынч туйюл эди, жан кьоркьуу да кеп кере болганды. Алай бири да бу сайлауларына сокьуранмагьанды.

Ахырында Атайланы Жашарбек Жамауат палатаны членлерине, жамауат организацияланы келечилерине бу тюбешиюно бардыргьа болушханлары ючюн ырызлыгытын билдиргенди. Биз байламлыкьла жюрютебиз, бюгюн да жаш адамла кеслерине кеп хайырлы, керекли зат эшитгенлерине ышанама, дегенди. Жашарбек Далхатович палатаны башчысын «МЕГАПИР» ассоциацияны диплому, Атталаны Жамалны да ырызлыкь кьагьыты бла саугьалагьанды.

Жигит кесинден эсе Ата журтну кьайгьырады, аны сейирлерин кесиникиледен башха салады. Жигит жангыз да таза ниетли, огьурлу, керти адам болаллыкьды. Мен сизге жюрек ырызлыгымы билдиреме, сиз уллу ишни бардырасыз, аны хайыры заман баргьаны бла чыгьарыкьды. Бек сау болугьуз, деп Атталаны Жамал кьонакьлагьа Виктор эм Мария Котларова Кьабарты-Малкьарны юсюнден жазган китапны саугьагьа бергенди. Жыйылыу жигитле бла суратха тюшюу бла бошалгьанды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.
Сурат авторнудула.

Форум

Журналистлени байыкьландыргьан фестиваль

22 сентябрьде «Синдика» кьонакь юйде битену Россейден радиожурналистле жыйылган эдиле. Анда бардырылган пресс-конференцияда Чечен Республиканы биринчи президенти, Россейни Жигити Ахмат Кадыров атлы «Голос Кавказа» VI битенуроссей радиофестивальны эсеплерини юсюнден айтылгьанды.

Чечен Республиканы Миллет политика, тыш байламлыкьла, басма эм информация министрствосу кьурагьан фестивальгьа бизни кеп миллетли уллу кьыралыбыздан 250 радиожурналисти кьатышханды. Чечени журналистлени биригуюно

башчысы Ильяс Исмаилов айтханнга кьере, жылдан-жылгьа бу форум кюч ала барады. Аны магьанасы уллуду, нек дегенде кепле Кавказны юсюнден хазна зат билмейдиле.

Пресс-конференцияда журналистле келир жыллада бардырыллыкь фестивалны чеклеринде Кавказны сейир жерлери бла шагьарейлендирселе суйгенлерин чертгендиле. Дагьыда башха регионла программаларына бир бирлерини беруулерин кийирселе, халкьланы араларында шуёхлукь кючленрик эди, дегендиле журналистле.

Быйылгьа дерти битену кезиуде фестивальлада ма-

стер-классла бардырылып тургьандыла. Мындан ары да ол огурлу терени жангьыдан кьайтарыргьа умут барды.

Жюрини келечилери онлайн халда хазырланган материаллагьа тынгылагьан бек сейир эди, дегендиле. Ильяс Исмаиловну айтханына кьере, бусагьатда чечен радиогьа тынгылагьанланы саны миллионла бла саналады, аланы асламысы Чечен Республикандан тышында жашайдыла.

Радиону тамблагьы кюню жокьду деген шёндю тертерк эшитиле турган оюм, баям, терс болур. Чеченде 90-чы жылладан сора телевиденияны эм радиону базасы толусунлай бузулуп эди. «Биз-

ни биринчи президентибиз Ахмат Кадыров, журналистиканы жашауда магьанасын ангылап, мекамланы кьысха заманны ичинде ишлетип, аппаратура алдыргьан эди», - дегенди Исмаилов. Аны себепли фестивал Кадыровну атын жюрютеди.

Конкурсха келген ишлеге багьа бичгенледен бири ИТАР ТАСС-ны корреспонденти Геррийланы Асият кеп синхронла болган бериле жашауу тылпыуун сезерге болушхан-

ларын чертгенди. Сёзсюз, эринчек адам радиожурналист болаллыкь туйюлдю.

Бизни радиода орус тилде беруилени баш редактору Татьяна Шидакова быллай форумла журналистлени бирлешдиргенлерин чертгенди эмда хар ишни жюри бек тынгылы тинтгенин айтханды. Ол ингирде ГКЗ-да радиопрограммала хорлагьанланы алгьышлагьандыла.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.
Сурат авторнуду.

Кенгеш

Сынауларын бир бирге айта

Къабарты-Малкъар къырал университет Шимал Кавказда илму-билим беру медицина кластерни тѳрели кенгешине къатышханды болмай. Бу проектге, КъМКЪУ-дан сора да, Дагъыстанны, Ингушетины, Чечени къырал университетлери, Пятигорскени медико-фармацевтика институту, Шимал-Кавказны къырал гуманитар-технология академиясы, Шимал Осетияны къырал медицина академиясы киредиле. Алары координатору уа Ставропольну къырал медицина университети (СГМУ).

Кенгешде медицина вузлары бла бѳлюмлени таматарлары 2017-2018 жыллада студентлени алыу иш къалай ѳтгенини эмда къаллай темала бла байламлы илму-тintiу ишле бардыргъанларыны юсюнден хапарлагъандыла. КъМКЪУ-ну

медицина факультетини деканыны орунбасары Ачабайланы Айшат айтханнга кѳре, быйыл «Лечебное дело» бѳлюмге кирирча - 225 балл, «Стоматологияга» - 226 балл эмда «Формацияга» 192 балл керек болганды.

СГМУ-ну ректору Владимир Кошель, докладлагъа тынгылап, вузла уллу иш бардыргъанларын белгилегенди эмда ыспас этгенди. Бююнюлукде медицина бѳлюмге целевой программа бла киргенлени санына иги кесек къошулганын айттып, ол болум ахшы билимлы абитуриентлени асламыракъ айырыргъа чырмагъанын чертгенди.

Кенгешде бирлешген диссертация советлени къурауны, tintiu ишлени бардырыуны эмда башха вопрослары юслеринден да сѳлешгендиле. Хар айдан тюзюнлей

Кенгешле бардырып, тюрлю-тюрлю темаланы сюзерге келишгендиле.

Эсге сала айтсакъ, бу кластер 2015 жылда къуралганды. Анга СКФО-ну медицина вузлары киредиле. Аны магъанасы байламлыкъда ишлерге, ол санда билим бериле, багъыуда, юйретиуде, халкъла аралы жумушлада, эмда башха вопрослада бир бирге сынауларын билдиргенди. Аны хайырындан башха профессорланы лекцияларына тынгыларгъа онг табылганды, студентле уа практикаларын къоншу республикалада ѳтерге боллукъдула.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

ЫРАЗЫЛЫКЪ

Усталыгъын тийишлисича кѳргендиле

Къабарты-Малкъарны Правительствосуну Председатели Мусуланы Алий, МРСК СК компанияны бѳлюмюню - «Каббалкэнергону» башчысыны орунбасары - тамата инженер Малкъарланы Якубу усталыгына бийик багъа бергенди. Алгъаркълада Элбрус районда ырхы келген кезиуде ток бла жалчытыуны терк къолгъа алгъаны ючюн бѳлюмге жиберилген письмода Мусук улу анга ыразылыгъын билдиргенди.

Эсигизге салайыкъ: озгъан айда районда уллу ырхы келип, мюлкге аслам хата салгъанда, энергетикле адамланы электрокучу бла къысха замананы ичинде толусунлай жалчытып башлагъан эдиле. Биринчи сентябрьде да иш алай болганды, Адыл-Сууда инфраструктурагъа ток ышаннгылы жиберилип турганды. - Манга «Адыл-Суу» подстанцияны диспетчери сѳлешип, сау районнга окъуна эшитилген аллай уллу дауур болгъаныны, адамла да ашыгъыш билигирек жерлеге ѳрлерге къюрегенерини юсюнден айтхан эди, - деп эсгереди ол кюнлени Малкъарланы Якуб. - Электромониторладан бригадала танг эрттен окъуна къуралып,

мычымай жетген эдиле. Къысха замананы ичинде ырхы келген тардан къалгъан тийрелеге ток барып башлайды. Эрттенликде сагъат сегизге Огъары Бахсандан къалгъан жерле аны бла толусунлай жалчытылына эдиле. Кюндюз сагъат экиде уа ол ары да жибериледи.

Жангыртуу ишлеге Малкъар улу ол тийрелеге барып, кѳз-къулакъ болуп турганды. Ол кезиуде анда Тырнауазну бла Терс-Къолну сеть участкаларыны монтерлары къармашхандыла. Алагъа компанияны техника эмда ремонт службасыны бригадасы да болушханды. Ток ызланы чыпынларын суудан къоруулар

ючюн, районда предприятияладан бирини ауур техникасы бла темир-бетон ташып, тѳреклерине къуюп кючлендиргенди.

Иш къыйыныракъ халда бардырылгъанына да къарамай, бѳлюмюню специалистлери ол кезиуде тириликлин, усталыктарын, керекли жерде бир бирге билеклик эте эмда бирлешип къармаша билгенлерин шарт кѳргюзтгендиле. Хайырланыучулагъа ток берип башларча иш кече-кюн демей тохтаусуз бардырылганлай турганды, - дейди Малкъар улу. - Бир игиси - бѳлюмде битеу керекли техника эмда инструментле жетишилдиле, ол себепден бир жаны бла да тийгъыч болмагъанды. Хайырланыучулары электрокучу бла не заманда да ышаннгылы жалчытыу - ол баш борчубуду. Ол кезиуде да биз аны тамамларча къолдан келгенини аймай къюрегенбиз.

Компаниядан билдиргенлерине кѳре, Элбрус районда ток ызланы чыпынларын кючлендириу иш бююнюлукде да тохтаусуз бардырылганлай турады.

УЛАШЛАНЫ Мурат.

Шимал Кавказ кюн сайын

Махачкъалада «Россей-мени тарыхым» деген музейни сюейдиле

Дагъыстанны ара шахарында «Россей - мени тарыхым» деген музей маталлы паркны къурулушу терк бардырылады. Бу объекте ишле не халда болгъаны бла мэр Муса Мусоев, профильли министр Ибрагим Казобеков эм баш архитектор Магомедасул Гитинов шагъырейленгендиле.

Бусагъатда мында ахыр жашау жумушлары тындырадыла, керамика плитканы саладыла, мекамны бет жанын бла баш эшикни жарашдырадыла. Бу кюнде объекте эки сменде жюз адам урунады.

Махкемени директору Махти Рамазанов айтханнга кѳре, музей биринчи октябрьде ачыллыкды. Регионал залы уа - тѳртюнчю ноябрьде.

Ставропольени кѳп фатарлы юйлери жылыу берилген сезоннга хазырдыла

Неден да алгъа контрольга ара жылыу бла жалчытылынган юйле салынгандыла. Аллай крайда алты минген асламдыла. Закон бла тохташдырылган болжалгъа хазырлыкны па-спортун аладан 96 проценти алгандыла.

Башхалары уа жылыту чакъга тийишли актлары бла ачыкъланган жартылыклары кетерилгенден сора кирликдиле. Аллай мекамла артыкъда кѳп Кисловодск, Пятигорск, Ессентуки, Железноводск шахарлада эмда Шпаков бла Кочубейск районлада тубейдиле.

Региону правительствосуну председатели орунбасары бузукъчуланы юсюнден аслам информация органлада айтыргъа керекди. Жамауат билсин «жигитлерини» атларын, дегенди.

Къобанны продуктулары энди конкуренциягъа чыдамлыракъдыла

Аны юсюнден регионну башчысы агро-мышленый кѳрмючю жокълагъанда айтханды. Губернатор импортну алышындырыу кезиуде эллиге продуктулары тапкаларын не къадар кѳп толтурургъа онгла чыкъганына эс бурганды.

Андан сора да, Кондратьев жер-жерли сырьѳ жарашдыргъан предприятиялары толу жалчытыргъа керекди, дегенди. Бусагъатда сют заводла эки миллиондан артыкъ тонна сют аладыла. Ала битеу кючю салып ишлерча уа продукция-быз жетмейди. Крайны таматасы кооперативлени къурау фермерлеге иги себеплик этерикди, деп чертгенди.

Къыралыбызны Президентини буйрукъларын тындырырча

Адыгеяны башчысы Мурат Кумпилов социал объектини жокълагъандан сора (аланы осал халларына адамла Владимир Путинге тарыкъган эдиле) бу сферада кемчиликлени кетерип ючюн жол карта къуаргъа буйрукъ бергенди.

- Алай бла жууукъ заманда Курджик станицада школну башы алышындырыллыкды, газ тартыллыкды. Первомайский посѳлкада сабий садда полла жангыртылкъдыла. Цветочный элни мектебинде эски спортзалны оюудан эмда школну башы тапландырудан башларыкъдыла.

Экспорт бла къюрешиуню тиритгедиле

Россей экспорт ара (РЕЦ) Волгоград приемательлеге болушургъа хазырлыкын билдиргенди. Бу вопрос кѳп болмай бардырылган «тѳгерек столда» магъаналы жерни алганды.

Специалистле белгилегенге кѳре, регионда экспорт производствону айнытуда танг жетишилме кѳрнедиле. Ол себептен РЕЦ область бла бирге ишлеуно кенгертирге оңу чыгарганды. Бююн жер-жерли предпринимательге ораны 170 жумушу, хатери ачыкъды. Алары арасында - сертификациягъа, патент алыуа, ярмаркала, кѳрмючле къурауагъа къоратылган ахчаны 100 процентин тѳлерикди ара. Андан сора да, tintiu жаны бла тыш рыноклагъа чыгыуа да себеплик этиликди.

Оруздама

2018 жылда къачан солурукъбуз?

Правительство 2018 жылда солуу кюнлени оруздамасын жарашдырганды. Байрамланы санасакъ, бизде 28 солуу кюн боллукъду - быйылдан эсе 1 кюннегѳ кѳбюрек.

ЯНВАРЬ

пн	вт	ср	чт	пт	сб	вс
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

ФЕВРАЛЬ

пн	вт	ср	чт	пт	сб	вс
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

МАРТ

пн	вт	ср	чт	пт	сб	вс
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

АПРЕЛЬ/МАЙ

пн	вт	ср	чт	пт	сб	вс
23	24	25	26	27	28	29
30	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

ИЮНЬ

пн	вт	ср	чт	пт	сб	вс
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

НОЯБРЬ

пн	вт	ср	чт	пт	сб	вс
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

■ рабочие дни ■ праздничные дни ■ выходные

Болум

Бу айда Бахсан аузунда ырхы келгени сылтаун ачыкылау эм мындан ары аллай зат болмаса амалланы излеп кюрешгенден бири РФ-ни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясыны кыйын болумланы кетиру эм граждан кюруулауу жумушлары бла кюрешген бълюмню таматасы полковник Аналаны Азретни жашы Магомедти. Биз аны бла тубешип, Баш-Къара кълню болуму бюгонлюкте не халдады эм жууукъ кезиуге къаллай прогноз этгенлерини юсюнден сорганбыз.

«Белгиленген программаны тамамласакъ, ол тийреде кюркюусузлукъну жалчымаллыкъбыз»

- Магомед, сен кеп жылланы ичинде бу кълню болумун контролда тутхаладан биресе. Ырхыдан бери Баш-Къараны халы къалайды? Не айталыкъса?
- Ма орта кюн болганды специалистлени къаууму ахыр кер келде. Вертолет бла бизни адамла бла бирге бу жол Бийик тау геофизика институтну келчилери да кетюролгендиле. Кесим а ары жаулай 12 сентябрьде барганма. Ары дери уа августда Герхожанда ырхы келгенден сора болгъан эдик бу кълню тийресинде да. Биз аны халын жаратмагъаны бизны юсюнден Нальчикге жыйылгъаныбызлай КъМР-ни Башчысыны эм Элбрус районну администрациясына да жазгъан эдик.

дейбиз. Ала салынсала, кетюроле келген суу энишге тынч-тынч кетгенлей турлукъду. Суу, кертиси бла да, кепду. Жууукъ заманнга кюркюу жокъ эсе да, башда айтылган амалланы хайырланмасакъ, эндиги жыл былайды деп айтхан кыйын боллукъду. Аны себепли шендю ишлени бардыргъа быйыл бир айыбыз эм экинчи жыл июньну кезиуу барды. Нек дегенде жауула жауу эм чыран бузла эрип башласала, кыйын болум къайтарыллыкъды деген кюркюу чыгъады. Бу кълню башында чыранла кепдюле. Аны себепли табигъатха кеп заманнга сугъанакълыкъ этерге жарарыкъ тийюлдю. Ол тийреде жерни титиретип, кюзгъап турсанг, бузла тюшерге боллукъдула. Алай бла бюгонлюкте ол мурат бла бир къауум адам, инвентарь, палатка шахарчыкъ салыу - барысы да саналып хазырды.

Кълню болумуна контроль кюн сайын этиледди. Жауу барыудан эм вертолетдан къараудан сора да, NASA система аны суратха алганлай турады. Алай бла 30 августда бу системаны суратларына кер кел иги да азайып эди эм кюркюрча бир тюролю сылтау жокъ эди. Алай экинчи кюн къаты жауула жаугъанлары себепли хал терк окуна тюрленип, 600 кубометр суу баш келден тюбюндегине тегюлюк, андан а Адыл-Сууда черекге къошулуп, ырхыны туудургъанды. Ырхы Баш-Къарадан келсе, болум кыйда жарсыуу боллукъ эди. 2009 жылда да хауа болум тюз быйылча эди. Ол заманда да кеп тегюледе деп алай эди хал. Жашла бла ол жол эки метр чакълы прокоп этген эдик. Алай бла тогуз жылны ичинде бу амал кълню 210 минг кубха азайтхан эди. Быйыл да КъМР-ни премьер-министрини кенгешчиси Курданланы Узевир бла ёрге чыгып къарап, прокопну кенгирек этиу амалланы излерге деп тохташхан эдик. Алай жетишалмадыкъ ырхы келгинчи. Алгъа Герхожан бла байламлы болум, къызыула да чыранланы эритип тургъандыла, аны юсоне да эки кюн ёргеде жауула жаугъаны кеслерини ишлерин этгендиле.
- Бюгонлюкте уа не этерге керекди былай кыйын болумдан сакъланыр ючюн?
- Шендю тюп кълню сууу иги да азайгъанды. Биз, алайда хал бираз табыракъга айланса, ол а не кюз артында неда жаз башында болуучуду, суу кетген ызлагъа пластик ыргъыла салыргъа неда, биэгъыча, прокоп этерге

бузла тюшерге боллукъдула. Алай бла бюгонлюкте ол мурат бла бир къауум адам, инвентарь, палатка шахарчыкъ салыу - барысы да саналып хазырды.
- Ырхыдан сора Интернетде Бийик тау-геофизика институтну илму къуллукъчусу Анахаланы Кошкинбайны интервьюю басмаланган эди. Анда ол Баш-Къара кел былай хата салыргъа боллукъну юсюнден сизни министерствогъа кеп кер билдиргенин айтады. Ол алаймыды?
- Ол материал чыкъгъандан сора биз институтну таматасы Бекки улуны аты бла эм Кошкинбайгъа да айтхан затларын ангылатырларын излеп къагъыт жазгъанбыз. Мен Анаха улуны бек иги таныйма. Ахшы алмиди, алай ол бизни бла бирге бир заманда Баш-Къарагъа чыгып халны кермегенди. Аны себепли кимге, къачан эм не зат билдиргенин айтырын излейбиз. Тинтиу материалла къайдадыла?
Биз бир заманда да андан аллай зат кермегенбиз. Ол арта кеси селешип ангылатханнга кер, аны селзлерин журналистле тапсыз жазгъандыла. Бу кюнде официаллы ангылатыу къагъытны сакълайбыз. Келгенлей, аны прокуратурагъа берликбиз. Нек дегенде бизге ол материалдан сора Элбрус районну прокуратурасындан халны ангылатырыбызны излеп, письмо келгенди.
- Кысыха заманнга къалайды прогноз?
- Биягъы жаууула жаусала, ырхы келирге кюркюулуду. Алай хал Герхожанда бла Гижитде да сакъланады. Бюгонлюкте Правительство Председатели Мусукланы Алийни башчылыгында юч жылны ичинде жашауда бардырылыкъ «КъМР-ни жерлерини бла халкъыны кюркюусузлукъларын жалчытуу» деген программа жарашдырылгъанды. Багъасы программаны 22 миллиард сомду. Аны бюгонлюкте РФ-ни Президенти Владимир Путинге жетдиргендиле эм ол жыйылуаны биринде программалыкъ энци эс бёлорге керекди дегенин айтханды. Бек сакълайбыз ахча бёлорле деп.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Окыучубуз редакциягъа селешгенди

Кичибалыкъда таза суу хар юйге да къачан жетер?

Исси кюнде таза сууну хайырлану иги да кбейеди, бир-бир жерледе уа ол жетишмей окуна башлайды. Жарсыуа, бу проблема бизни республикада бир талай элде да барды, ол санда Кичибалыкъда.
Бу кюнде редакциягъа андан селешип, жарсыуларын билдиргендиле. Айтханларына кер, къызыу кюнде анда суу къытыкъ башланады. «Къыралны уа бу жаны бла мадар этер умуту бармыды?» - деп сорадыла адамла. Биз аны бла байламлы эли башчысы Гуртуланы Маликте селешгенбиз.
- Кичибалыкъда таза сууну жетишмегини бир неча сылтау барды. Биринчиси, ыргъыла бек тозурагъандыла. Ала 1964 жылдан бери хайырлануудыла, иги да эски болгъандыла, бир-бир жерлери къагъытдан окуна иничке халга жетген болура, баям. Экинчиден, исси кезиуледе элге келген суу таркъаяды, ол да бек жарсытады. Ючюнчюсю уа, ол элде артыгы бла кюратылгъанды.
Адамланы бахчаларында кеп къалмай барында да хобуста ёсдюроюледи, бахчаланы сугъарып турура керекди. Сора жай айла кюрулуш ишле аслам бардырылгъан кезиудю, алада да кеп суу кюратылады. Кысыха айтханда,

элде былай къытыкыны сылтауу инфраструктура эски болгъанындады, жай кезиуде сууну азайгъанындады эмда ол артыгы бла кюратылгъанындады, - дегенди Гурту улу бизге.
- Сёзсюз, иш былайды, да не этериксе деп турура жарамайды. Биз, биринчиден, суу ыргъылануу жаңгыртурга керекбиз. Анга уа кеп ахча изленирикди. Ол умуту бла республиканы Эл мюлк министерствосуну тийишли программасына къошулуп, андан болушукъ алурга сюебиз.
Шендю битеу керекли проект-смета документация жарашдырылгъанды, энди аны экспертизасын ётерге керекди. Ол да, жарсыуа, биркюнюк иш тийюлдю. Къалай алай болса да, программалы кирирча къолдан келгени аямай кюреширикбиз.
Керек болса, бизге бу жаны бла болушукъ этерин излеп, республиканы Башчысына да селеширимке. Программага къатысагъа, элде узакъ болжалга салынмай бу кемчиликден къутулурга онг табылып деп ышанама, - дегенди эли администрациясыны башчысы.

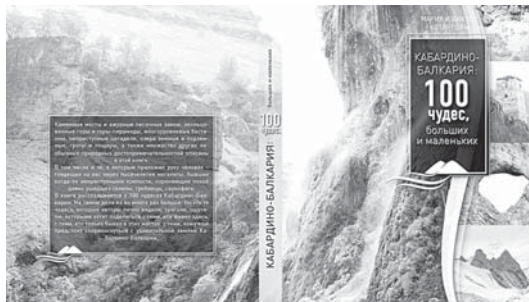
Басмагъа УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Басма

Китапларына - бийик багъа

21 сентябрьде Москвада бардырылгъан «Солуу-2017» Халкъла аралы Россейли турист форумну чеклеринде жол кёргозтюючюлени, карталаны эм SMART къошулмаланы (Россейде) конкурсуну эсеплери чыгъарылгъандыла.
Къууанчы халда саугъалануу кезиуонде лауреатланы атлары белгиленгендиле. Аланы санында Мария бла Виктор Котляровланы «Кавардино-Балкария: 100 чудес, больших и маленьких»

жерни алгъанды, «Къызыл майдан» фестивалыда «Россей регионланы юсюнден эм иги китап» номинацияда алчыланы санында болгъанды, 2016 жылны эсеплерине кер «50 эм иги регион изданияны» тизмесине кийирилгенди.
Бу кюнде Махачкъалада «Тарки-Тау-2017» деген ат бла алтынчы китап ярмарка бардырылгъанды. Анга кеслерини продукцияларын Мария бла Виктор Котляровла да элтгендиле. Кёрмюнде Дагъыстан

деген китаплары да барды. Ол эришюню «Лучший неформальный путеводитель» деген бёлюмюнде дипломгъа тийишли болгъанды.
Нальчикчи авторла навигаторлары эм инглиз тилде версиялары бла тарых-краеведениялы ишлени хазырлагъанлары эм басмалагъанлары ючюн былай къырал даражалы саугъагъа тёртюнчю кер тийишли боладыла. Ары дери уа чыгъарма Россейни миллет географиясын, экологиясын сакълау, табигъат эм тарых-культура хазнасын айнытуу жаны бла «Хрустальный компас» премияны «Эм иги регион проект» кесегинде экинчи

Республиканы Башчысы Рамазан Абдулатипов да болгъанды. Нальчикден баргъан издательлени стелдлеринде ол огъарыда сагъынылган чыгъармагъа энчи эс бургъанды. Аны бла шагъырейлешип, дагъыстанлы авторла да анга ушагъаны хазырласала сюегенин билдиргенди. Рамазан Гаджимурадвич Котляровланы ишлерин иги биледи. Ала басмалагъан китаплары «Кавказ» сериясын бютюн сейир этип жыйгъанын чертгенди. Ярмаркада да авторла анга сагъынылган серияны жаңгы томларын саугъалагъандыла.

Бизни корр.

Проблема

Нальчикни сыфаты нек бузулуп барады?

Нальчик... Кёплерибизни эсибиздеди, кьаллай ариу, сейирлик курорт шахар болуучу эди ол. Голледен толу, жап-жашил, юйле да тизгинлиле. Бюгюнлюкде бизни республиканы ара шахары адам танымазча тюрленгенди. Тереклени иги кесеги кесип кьурутхандыла, машинала кёпден-кёп болуп барадыла, алга да жер керекди деген сылтау бла.

Юйле уа... Аланы да асламысы сыфатларын тас этгенди. Тыш кьырраллада шахарла угьай да, башха адамла жашаган жерле окьуна бир архитектура проектте сыйнадыла. Сёз ючюн, Польшада элде битеу юйле бир проект бла ишленди, кырдык ёсген арбалары ташдан сейирлик затла бла жасалыды. Грецияда да журтланы барысын да

бир тюрсюнлю боягьа бояйдыла. Сёз ючюн, Тилос айрыкамда битеу юйле чыммакьдыла, орамда уа кьызыл гюлле ёседиле. Алай бла эл жаланда акь бла кьызыл тюрсюнлюдо. Тыш кьырраллада жамауатла жерибиз ариу болсун деген оюм бла жашайдыла, бир оноугьа сыйнадыла. Бизде уа: «Мени балконум бла кимни не иши барды, не зат сойсем да этерикме», - деп тохтайдыла.

Аны хатасындан Нальчик алгьынны ариу бетин тас этгенди. Сёз ючюн, Горный районда биреу кёксол панель юйно биринчи этажында кьызыл кирпичден кьошакь отоула ишленгенди, фундаменти кьызыл плитка бла тышлагьанды. Ол ушагьусыз, эриши болгьаны кимге да баямды. Бармыдыла былай адамланы тыяр закон амалла?

Нальчик администрацияны муниципал контроль управлениасыны бёлюмюню башчысы Николай Богатырёв бусагьатда шахарны сыфаты бузулгьанына ыразы болмаган адамладан кеп тарыгьуула келгенин чертгенди. «Мени бёлюмюмде алгьын тёртеулен ишлей эди, бусагьатда 12 адам болабыз. Кьоншула бизге сёлешип, кьурулуш башлангьанын билгенлей, ары барабыз, жаланда шахар администрацияны эркинлиги бла этиледи бу жумуш деп ангьлатабыз.

Кьошакь отоуланы салып башлар ючюн бек алгьа кьоншуланы ыразылыклары, аны проекти керекдиле. Алай, ала да болуп турганлай, кьурулуш юйно сыфатын буза эсе, эркинлик берилмезге болукьду. Биз законсуз ишлене турган уллу балконланы, отоуланы ачыкьлап, иелерин сюдге берсек да, ала да иск хазырлайдыла. Даулашыбызда ахыр сёзюню сюд айтады», - дегенди ол.

Бир-бирле бир отоула фатар алып, анга дагьыда экисин-ючюсюн кьошуп кьоядыла. Не сейир, бирлеге жарашхан башхалагьа жарашмай кьлады. Сёз ючюн, Киров атлы орамда турган Ольга Аргибасова Нальчикде ким не зат сойсе ишленени кёрюп, балконун бир кесек кенгертирге итингенди. Айхай, муратына жеталмагьанды.

Бизни юйюбюз эрттегилиди, кухнясы бек гитчеди, - дейди Аргибасова. - Жашыбыз юйдегили болгьандан сора аш отоугьа сыйнымай кьыйнала эдик. Сора тегерекде-башда ишленелени кёрюп, биз да кьурулушу башлайбыз. Не амал, кьоймайдыла. Алгьа штрафла да тёледим, юйюбюзюню кьатында жерни

приватизация да этдим, болмады.

Нальчик шахарны администрациясындан судебный приставла келип, буздуртдула кьошханыбызны. Мен, ары барып, кьулукуьчула бла сёлеширге, болумбузуну ангьлатыргьа муратланган эдим, приёмгьа окьуна жазмагьандыла. Бусагьатда юч туудугьум барды. Бек тарбыз. Башхала уллу мекамла суйедиле, алагьа тиймейдиле, бизни гитче балконубузну уа ойдуртдула. Бек жюрегим кьыйналады.

Ольга Аргибасованы жарсыууну оюсонден Батырбек Богатырёв былай айтханды: «Киров атлы орамда бешинчи номерли юйде кьошакь халда ишленген балконну биз кетергенбиз, нек дегенде анда жашаганла администрациягьа тарыгьуула жазгьандыла. Биз аланы тинтирге борчлубуз».

Болсада кьыйынды ангьлагьан, бирлени эки-юч жангы отоулары законлугьа саналгьанда, башхаланы уа балконлары окьуна кетерилгени. Ол нек болады алай? Батырбек Богатырёв былай айтханды: «Бир-бирде тёрт-беш сабийли юйор тар фатарда жашай эсе, аланы ангьларгьа, кьолубуздан келгенича болушургьа кюрешебиз. Алай асламысында адамла, эркин жашаргьа сюебиз деп, жангы отоула кьошадыла, шахарны сыфатын бузадыла».

Батырбек Богатырёв билдиргенге кёре, кеп фатарлы юйде жаланда бир адам окьуна ыразы туйюл эсе, биреу балконун кенгертенгени, ол иш, законнга кёре, башланмазгьа керекди. Алай бусагьатда Киров орамда бешинчи номерли юйде кьозауат кьурулуш ишле барадыла: сатылган фатарны алган жангы ие балконун кенгерте турады. Кьоншулагьа сурамай. Аны хатасындан биринчи этажда жашаганла энди кюндюз окьуна чыракь жандырып турадыла.

Бу юй «Кругозор» ЖСК-гьа киреди. Аны башчысы Лариса Дросова: «Бизни кооператив юйюбюзге элли жыл болады, аны сакьларгьа кюрешебиз. Алай жангы адамла келселе, эслерине не зат тошсе, аны этип башлайдыла. Мекамны тыш кьабыргьаларына тиерге жарамайды, бу адам а, балконнга эшикле ачама деп, терезени тубюнде кьабыргьаны ойгьанды.

Жер тепсе, бизни юйюбюз бузулмай кьалырма? Кьабыргьаларын шёндюча чачып турсала, оюлукьду. Алгьын Нальчикде юйлени жети балл жер тебиуде сюеилрича ишлей эдиле, шёндю

уа - тогьуз балл. Ол бошдан туйюлдо. Адамла уа, бир затны да эсге алмай, кьозауатда - юйлени кьабыргьаларын чачадыла, кьошакь халда отоула ишлейдиле», - дегенди.

Алгьаракьда Батырбек Богатырёвну тенги Пятигорск шахаргьа кечгенди.

Балконуна мияла салыргьа суйгенди да, шахар администрациягьа эркинлик алыргьа баргьанды. Анда уа: «Битеу юйюбюздегиле тюз сизни балконугьузда мияла саллыкь эселе, эркинлик берликбиз», - дегендиле...

Эртте-кеч болса да, бизни шахарыбызда да бу проблемагьа бир оюу этилликди. Нальчик Польшаны, Грецияны элдеринден эриши некди? Баам, баш сылтау бизни кесибиздеди - мен деп турган болмаса, шахарыбыз, элибиз, жерибиз дерге тилибиз бурулмайды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.
Суратла авторнудула.

ОЮМ

Кимледиле бюгюнню «элита»??

Элиталы клиникала, школла, посёлкала - аланы юслеринден рекламала, телевизор бериуле, омакь журналла кьычырадыла. Болсада бармыды аллай атха эркинликери бюгюн кеслерин элита суннганлары?

Тегерекде бютюн асламыракь эшитиле башлагьан «элита» деген сёз манга бек эриши кёрюнеди. Элиталы школла - ала шёндю нек бардыла? Бизни кьайсы мектебиз да аллай даражада болургьа керекди. Нек дегенде кеслерин элитагьа санап, сабийлерин элиталы окьуу юйлеге бергенле ала Совет Союзда билим алгьанладыла. Хар кимни да онгу, амалы бирча болган заманда окьугьанладыла. Алай эсе да, билим алалгьандыла да! Кеслерини жерлерин да тапхандыла жашауда!

Сора кьайдан чыкьгьанды ала эм сабийлерин бирселенден эсе даражаы затлагьа бегирек тийишлидиле деген ийнанмакьлыкь? Не болгьанды адамлагьа? Мен иги, кьолайлы

жашагьанланы, уллу юлюш кьоллу болуп, аны инсаннга ычындырыргьа унамагьанланы юслеринден айтама. Ол адам улуну жашаууна пародияды - жарыланы, кьолайсызланы араларында тойгьанын кечиндиралмай жюрюмеклик.

Алып айтханда, ангьламайма неди ол - элиталы окьуучула. Кьумалы атла, итле не болгьанын билеме. Элиталы адамла дегенни уа ангьламайма. Окьуулуланы, интеллигентлини билеме. Интеллигенцияны элитагьа алышыргьа кюрешмеклик, бютюнда аланы элиталыкь даражалары кьаллай бир ырысхылары болганнга кёре ёнчеленгенде жамауатны арасында юлешиниулюкге, аны бла бирге уа жанланы кийикленемеклигине келтиредиле, ол болумуну уа биз кёрюп турабыз.

Элиталы школгьа неда институтха ахчалары жетмеген, алай а сабийлерин хунерлиле болган атала-анала уа не этсинле? Алгьаракьлада телевизорда

бир жашчыкьны кёргозгьендиле. Анга тёрт жыл толгьанды. Ол «Священная война» жьырны алай айтханды, мен жиялган окьуна этгенме. Нек дегенде кичиккини жанчыгыны кьаллайлыгьын кёргенме. Анга Аллахдан берилгенди, аллай затха юйретирге болмайды.

Анасы Кьазанда артисткады, элиталы мектепге аны кьолайы жокьду. Бу сабийни тапмай кьоярыкь туйюлме, нек дегенде анга болушургьа керекди. Ким биледи, жашчыкь айтхылыкь жазычу, драматург, артист болур эсе да? Неда ол Распутин, Вампилов, Шукшин болукь эсе уа? Керти элита, ансы аллай атны кеси кеслерине бергенлеча угьай.

О Аллах, бизни медицинабызны окьуна алыгьыз. Бош адамладан кьайсысы бакьдыраллыкьда саулугьуна бюгюн элиталы клиникада? Башындагьыладан бирлери эшитген да болур энди пенсия дарманлагьа окьуна жетмейди деген тарыгьууланы. Мен алай сунам

- хар кимге да бирча багьаргьа тийишлиди! Элиталы медицина деген ангьлам окьуна болургьа керек туйюлдо.

Бир-бир затланы тюрлендире да башлагьандыла. Алай эсе да, жашуа магьаналыладан кьырланы эсин бирси жанына бурдуруп кьойган кезиуле кьуруда чыкьгьанлай турадыла.

Жарсырчады... Ма аллай сёз бла ачыкьляяллыкьма мен бола турган затланы юслеринден кесими сезимими. Бизни билим бериуобюз, медицинабыз да жарсырчадыла. Нек дегенде саулыкь сакьлау, окьутуу, искусство халкьны культурасын, адамны кьылыгьын, миллет ёхтемликни кьурайдыла. Манга бюгюнлюкде аллай ёхтемлик жетишмейди. Алгьын а ол бар эди. Билим бериу, медицина, спектакльле да башхала болган заманда.

Юрий СОЛОМИН, актёр,
режиссёр.

«Аргументы и факты» газет.

Футбол

Эки «алты очколу» матч

Республиканы футболдан чемпионатыны кезиуло жыйырма төртүнчү турунда Атажукино бля Псыгансу элде бардырылган оюнлагъа спортну бу тюрлюсюн суйгөнне эрттеден бери да боллукъу ала берип саклагъанды. Аланы араларында кеп соруу да туугъанды: кыйсылары онглу боллукъду деп. Бу жерледе ётдюрюлген матчла журналист шамплда «алты очколула» деп эшитиледи.

«Атажукин» спорт клуб кесини майданында «Жулдуз» бля тубешгенди. Кертиди, Хасанияны клубу кечирек «уянган» эсе да, жамаутны арасында кесини алгыннгы атын айтдырып тебирегени уа баямды. Бу жол ала тышында хорласала эдиле, турнир таблицада къорукъ зонадан чыгъарыкълары хахъ эди.

Алай бахсанчыла да очколаны тергей биледиле. Майданын иелери уллу кюч салып, кыйналып кытхан эселе да, ол жангыз очкону ычындырмагъандыла. Энди аланы араларын жети топ айырады.

Псыгансуда тубешген эки команданы арасында да ююнчю жер ююн юреш кыаты баргъанды. Бу жол «Псыгансу» «Союзнун» хорласа эди, багъыр жетон къол-

лу боллукъу баям эди. Андан сора уа бир да аямагъы эдинг. Ол себепден сармаковчула оюн майдан да онглуракъ болгъанларын эмда ююнчю жерге ала тийишли болгъанларын ачык кёрюзгендиле. Аны ал кюннде алчыла республиканы Кубогу ююн финал матчда кезиуло хорламларына жетишгендиле: «Тэрч» - Аргуданда, «Автотзапчасть» а Нарткъалада кытхандыла.

25-чи турда «Автотзапчасть» бля «Псыгансуну» командаларыны оюнларына эс бёлюрчады. Ала Бахсанни футбол майданында тубешрикдиле. Спортну бу тюрлюсюн суйгөнлени айтыуларына кёре, эки къауум да турнир таблицада жерлерин сакълар ююн матч кыаты юрешде ётерикди.

24-чю турну итоглары:
«Псыгансу» - СК «Союз-Сармаково» - 1:4
«Нарт» - «Автотзапчасть» - 1:4
ФШ «Нальчик» - «Керт» - 1:1
«Бедик» - «Тэрч» - 1:3
«Прохладный» - «Родник» - 7:1
«Баксан» - «Къундетей» - 3:5
СК «Атажукинский» - «Жулдуз» - 2:1
«ЛогоВАЗ» - «Псыкод» - 4:6

Виктор ШЕКЕЛОВ.

Футболдан бийик дивизионда ойнаган къауумланы арасында бардырылган КЪМР-ни чемпионатыны турнир таблицасы

№	Команда	О.	Къ.	Тб.	Х.	Т.	Оч.
1.	«Автотзапчасть»	24	21	2	1	115-19	65
2.	«Тэрч»	24	21	0	3	67-15	63
3.	СК «Союз-Сармаково»	24	17	3	4	88-43	54
4.	«Бедик»	24	15	2	7	54-31	47
5.	«Псыгансу»	24	14	4	6	62-44	46
6.	«Псыкод»	24	11	5	8	63-59	38
7.	«Керт»	24	10	6	8	66-44	36
8.	«ЛогоВАЗ»	24	10	2	11	54-59	32
9.	«Къундетей»	24	10	2	12	47-66	32
10.	ФШ «Нальчик»	24	9	5	10	51-48	32
11.	«Нарт»	24	8	3	13	47-56	27
12.	«Родник»	24	6	4	14	47-79	22
13.	СК «Атажукинский»	24	6	2	16	33-63	20
14.	«Жулдуз»	24	3	4	17	38-84	13
15.	«Прохладный»	24	2	7	15	36-83	13
16.	«Баксан»	24	3	1	20	33-107	10

Спартакиада

Пенсиячыла эришгендиле

Нальчикде сабий стадионда КЪМР-ни Спорт министерствосуну башламчылыгы бля пенсиячылары жыл сайын бардырылуучу спартакиадалары болгъанды. Анга Зольск районну абаданлары да тири къатышхандыла. Ала женгил атлетикада, стол теннисде, жюзюуде бля шахматлада эришгендиле.

Таматала төрт саугъа алгъандыла. Каменностокое элден Наталья Гятова жюзюуде барын да озгъанды, Сармаковдан Рита Маремку-

лова уа стол теннисде экинчи жерге чыкгъанды. Женгил атлетикада «доммакъланы» Залукожаеден Фатимат Кочесокова бля Азреталий Беев кытхандыла.

Быллай эришуле абадан жыл сандагъы адамланы физкультура эм спорт бля юреширге кёллендиредиле, республиканы районларыны бля шахарларыны араларында шуёхлукъ байламлыкъланы кючледиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ТЕМИРЖАНОВ Владимир Хасанбиевич

2017 жылны 20 сентябринде республикада аты айтылган политика эм жамаут къуллукъчу Владимир Хасанбиевич Темиржанов жашаудан кетгенди.

Владимир Хасанбиевич 1934 жылны 15 апрелинде КЪМАССР-ни Урван районуну Вагацко элинде туугъанды. 1958 жылда Къабарты-Малкъар къырал университетни филология факультетин тауусуп, алим советни рекомендацясы бля Ленинградда А.А. Жданов атлы къырал университетни экономика факультетини политика экономика кафедрасында «политическая экономия» специальность жаны бля аспирантурагъа киргенди.

Аспирантурада билим алып чыкгъанындан сора 1962 жылда Къабарты-Малкъар илму-излем институтда ишлеп тебирегенди. Анда кандидат диссертациясын жетишимли къоруудан, гитче «Илму къуллукъчудан башлап бёлюмюно таматасы болгъанды. Илму ишинде Владимир Хасанбиевич женгил темаланы излемегенди, ол не заманда да бизни республикагъа сейир эм магъаналы проблемаланы къолгъа алгъанды.

Битеу урунуу жолунда Владимир Хасанбиевич институтда, андан тышында да, илму ишин жамаут иши бля келишдире билгенди. Ол институтну профсоюз комитетини председатели, КПСС-ни обкомунда агропромышленный комплексни

Тенгибиз, чынтты коммунист Владимир Хасанбиевич Темиржанов 84-жыллыгъында дуниясын алышханын уллу бушуу этип билдиребиз. Ол кеп заманны социал кертилик ююн юрешгенлик тургъанланды.

В.Темиржанов 1934 жылда Къабарты-Малкъарны Урван районунда Псыгансу элде туугъанды. КЪМКЪУ-ну филфакын тауусхандан сора 1958-1961 жыллада Ленинградда А.А.Жданов атлы къырал университетни экономика факультетини аспирантурасында окугъанды. Илмуланы кандидаты болгъанды. Къабарты-Малкъарда Тарых, филология эм экономика НИИ-ни экономика бёлюмюно таматасыны къуллугъун толтургъанды. «Пути использования закона стоимости в колхозном производстве», «Трудовые ресурсы села КБАССР» деген китапланы, андан сора да, экономика эм къырал къурулуш жаны бля аслам статьяны авторду.1969 жылда В.Х. Темиржанов КПСС-ха киргенди.

Владимир Темиржанов КПРФ-ни Къабарты-Малкъарда рескомуну бюросуну келечиси болгъанды, КПРФ-ни республикалы комитетини биринчи секретарына айырылгъанды. Ол РФ-ни Къырал Думасыны экинчи чакъ-

жашаууну ахырына дери – рескомну члени.

Республикабизны Коммунист партия организациасыны келечисича Владимир Хасанбиевич Къырал Думаны 2-чи чакъырлыууну депутатына айырылгъанды (1995-1999 жыллада). Москвада ишлей, ол айырыучула бля байламлыкъны юзмегенди. Аланы жарсыулары бля жашагъанды, къолундан келгенича билеклик, болшлукъ тапдырыгъа юрешгенди. Депутат болгъан къадарында Владимир Хасанбиевичи Къабарты-Малкъарны социал-экономика проблемаларын тамамлауда кыйыны уллуду.

В.Х. Темиржановун бийик профессионалы советни келечиси, республикада урунганла къолайлыкъны хайырлануу жаны бля КЪМАССР-ни Урунуу къырал комитетини комиссиясыны келечиси, Нальчикни шахар советини депутаты эмда аны президиумуну члени болгъанды. 2006-2007 жыллада КПРФ-ни Къабарты-Малкъарда бёлюмюно республикалы комитетини биринчи секретарыны къуллугъун толтургъанды, ызы бля келген жыллада эм

Коков Ю.А., Егорова Т.Б., Мусукланы А.Т., Кануников В.А., Кодзоков М.М., Ахохов Т.Б., Альгудов Ю.К., Амшкова Ф.К., Афашагов М.Г., Бердов Х.А., Белпайланы С.У., Бозиев Н.М., Болотоков В.Х., Гешев В.М., Говоров С.А., Гриневич В.В., Губин Г.С., Дзамихов К.Ф., Емузова Н.Г., Жанатайланы С.А., Жигатов А.А., Залиханланы М.Ч., Зумакъулланы Б.М., Геляхланы А.С., Иванов П.М., Карданов М.Н., Кармоков Х.М., Кебеков В.С., Кошеев А.Д., Маремкуков С.Х., Нахушев З.А., Паштов Б.С., Сохроков Х.Х., Сохов В.К., Таов П.К., Федченко Л.М., Хащожев А.Б., Хафизэ М.М., Шурдумов Ю.Х., Шагагасоев С.Х.

ырылуунда Россейни коммунист партиясын кёрюзгенди. Бюджет, налогла, банка эм финансла жаны бля комитетни келечиси, ызы бля Миллетле жаны бля комитетни члени болгъанды.

Кеп жылланы коммунист партияны ишине толусунай берилип тургъанды. Къабарты-Малкъарны халкъларыны сейирлерине къуллукъ этиуге жашауун жоралап, В.Х. Темиржанов оюмларыны кючлюклерин, огурулулукъ ниетлеге кертичилигин, тюзлюкге эм тенгилкеге табыннганын ачыклагъанды.

Кыйынлыкъланы аллында арха турмагъанлай, жетишиминде тохтап къалмагъанлай, Владимир Темиржанов коммунист деген бийик атны намысы бля жюрютгенди. Аны адамлыгыны бля чынтты патриотлугъуну энчи юлгюсю шуёхларыны эслеринде ёмюрлеге къаллыкъды. Уллу бушуу этип Владимир Хасанбиевич Темиржанову жууукъ-ахлуларына кыйгыгы сёз берибиз.

Г.А. Зюганов, К.К. Тайсаев, А.Ж. Бифов, КПРФ-ни Къабарты-Малкъарда республикалы бёлюмю.

Адам эм закон

Алты миллионну ёнкючге алгъанды, къайтарыгъа уа унамайды

Былтыр РФ-ни МВД-сыны Нальчик шахарда Управлениасына Адиюх элден 65-жыллыкъ эр киши тарыгъып келгенди. Ол айтханнга кёре, 2009 жылда аны танышы гитче бизнесни предпритиясын ачама деген суйлау бля ёнкючге 6 миллион сомун алгъанды эмда ахчаны

жылны ичинде къайтарыгъа сёз бергенди. Алай болжал жетгенде, андан сора жыллада да, антын толтуругъа ашыкмагъанды. Ол угъай, адиюхчуну кёз аллына кёрюмезге, телефон бля сёлешмезге юрешгенди. Оператив-тинтиу жумушла бардырып, Управленианы

уголовный розыскыны полициячылары бу аманлыкъны этгенине ишеклин тутхандыла. Ол башы алгын да сюдлюк болгъан Шалушка элден 71-жыллыкъ таматады. Анга уголовный иш ачылгъанды.

Бизни корр.

Дерсле

Право билимни жая

Республиканы полициячылары школланы окуучулары бла право билимни игилендириуге бурулган дерсле бардырадыла. Бу кюнледе аллай тюбешу Прохладныйни 3-чю номерли лицейини 5-чи классыны окуучулары бла бардырылганды.

Анга шахарны ветеран организациясыны келечиси Игорь Ситник, полицияны отставкадагы майору РФ-ни МВД-сыны «Прохладненский» муниципалитетле аралы бёлюмюю Жамуат советини башчысы Андрей Клюй, бёлюмюю специалисти Алёна Моисеева кыатышхандыла.

Ала сабийлеге правону мурдору, законланы толтурууну юслеринден айтхандыла. Полициячыла кулдук этген кезиуду.

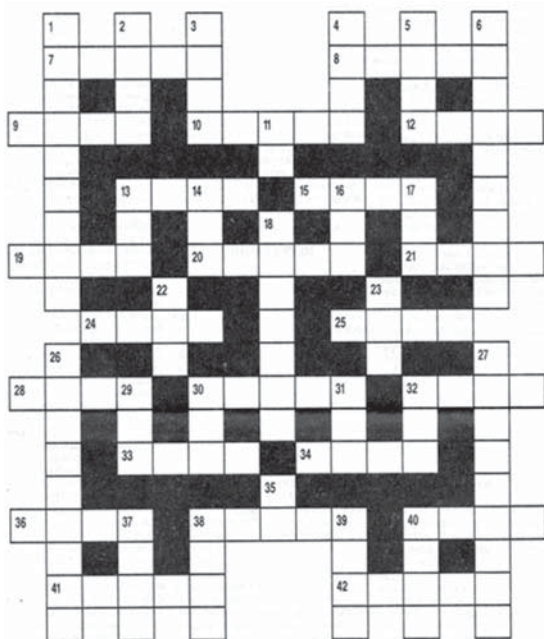
де тюбеген сейир шартланы да билдиргендиле сабийлеге. Сёз Конституцияны статьяларыны, кыралыбызны, республиканы инсанларыны эркинликлерини бла борчларыны юслеринден да барганды.

Бизни корр.

СӨЗБЕР

ЭНИНЕ: 7. Къулийланы Къайсынны китабыны аты. **8.** Юй тюбюне жайылган кийиз. **9.** Бийик, къаты ишленген мекам. **10.** Орус назмучу Казакованы аты. **12.** «Бызынгы» альплагерни алгыннгы таматасы – Рахайланы .... **13.** Шауаланы тукумдан назмучу. **15.** Сохтаны борчу. **19.** Таулула эртте бояу этген тамыр. **20.** Къарачайда курорт. **21.** Къобузда акъ, къара да болады. **24.** Бир чакъ деген мағанода жүрюген сёз. **25.** Мирзеу. **28.** Атны элде алай тутуп да жүрюйдюле. **30.** Къуруган нартох сабакъ. **32.** Адамны белине дери эсгермеси. **33.** Заран. **34.** Юйню кесеги. **36.** Арбаны, машинаны да кесеги. **38.** Болжаллы «мекам». **40.** Якутияга алай да айтадыла. **41.** Ат эришиу. **42.** Тирлик ёсген жер.

ЁРЕСИНЕ: 1. Билимсиз болмакълык. **2.** Багъалы къолан таш. **3.** Шаркъда бай адам, аскер тамата да. **4.** Туудугуна жомакъ айтычу. **5.** Кёгет. **6.** Халкъла аралы оную этничю биригиу. **11.** Музыка нота. **13.** Аллай кийиз да болады. **14.** Къыргызызлыла, къазакхыла, намыс этгенлерин кёргозте, адамга алай сёлешгендиле. **16.** Юй къанатлы. **17.** Ол ышаны болмагъан не аманлыкны да этеди. **18.** Жууукълукъ. **22.** Къызыл ууакъ кёгет. **23.** Орта. **26.** Кесин ариу жүрю-

тйу. **27.** Ол харбыз шахарды. **29.** Итде, къаыда да болган зат. **30.** Берекет. **31.** Къуран назму. **32.** Кийик. **35.** Ашны анда биширедиле. **37.** Дин ахлусуну дерси. **38.** Бетон этгенде хайырланылган зат. **39.** Россейни эрттегили аты. **40.** Саутну быргысын тазаларга жюрютюлген таякъ.

ГАЗЕТНИ 175-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СӨЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 5. «Зепака». 6. Тепана. 9. Терек. 10. Сырма. 11. Бешик. 12. Музей. 16. «Анала». 18. «Ауанала». 19. Жигитле. 20. Жабалакъ. 21. Амфибия. 22. Очерк. 25. Апачы. 30. Ораза. 31. Къаяла. 32. Отрар. 33. Тамата. 34. Алато.

Ёресине: 1. Тегене. 2. «Жаным сенсе!» 3. Аtima. 4. Интерн. 7. Неу. 8. Риал. 13. Зикирле. 14. Рузлама. 15. Алфавит. 17. Атламла. 23. Чарх. 24. Резуан. 26. Патрон. 27. Стаж. 28. Хапар. 29. Илхам.

Ыйыкъыга гороскоп

23 сентябрьден 30 сентябрьге дери

КЪОЧХАР. Бу ыйыкъда тириликни сезгенлей турлуксуз, саныгыз-чархыгыз да женгил болуп, кеси кесигизге къуанганлай оздурлуксуз кюнлеригизни. Ахча жаны бла да сизни бир тенгигиз къуандырырга боллукъду.

ТАНА. Сизге бу кезиу эм жетишилледен бири боллукъду. Солурга бармагъан эсегиз, отпуск алып, тыш жерлеге атлангыыз. Бир сёз бла айтханда, не жумушгузну да бу кюнледе тамамларга кюрешигиз.

ЭГИЗЛЕ. Тохтап турган ишлеригизни жангыдан башлагыз. Тёгеригизде дуняга кёз къарамгызыны торлендиргиз. Саулык бла байламлы жарсыуларыгизны созуп турмагъанлай, къайгыларын кёрююз. Тюрю-тюрюла жамуат ишлеге ахшы кезиуду.

АЙЫРЫЧАБАКЪ. Бу ыйыкъда контрактла, жолючулукъла, ишчи кенгешле боллукъдула. Аланы тийишлисича оздурруга кюч-къаруу изленирикти. Аны себелли кесигизге сакъ болугъуз. Жумушларыгизны бир къауумун артракъда тамамласагыз да кеч къаллыкъ туйюлсюз.

АСЛАН. Билмей турганлай жолга чыгарга боллукъсуз, билмей турганлай бир тюрюлю оюм этип къююрга да. Чыгармачылык учуууланы заманы жетгенди, бу жаны бла жумушларыгизны эсеплери къуандырыкъдыла.

КЪЫЗ. Ырыскы бла байламлы жумушларыгизны артыкъ кёп адамга ачыкъ этмезге кюрешигиз. Ахчага жетгенде, сизни алдарга суйгенле чыгарыкъдыла, ол эсигизде болсун. Юйюрюгозде даулашланы къызгамазга кюрешигиз.

БАЗМАН. Сизни ишиги алай аламан къураулып бармайды. Алай хар бла турганда терлик жаламан кесигиздеди. Жууукъ адамларыгизны ачтыхансыз, абызыратхансыз. Кечмеклик излесегиз, кесигизге иги эди.

АКЪЫРАП. Усталыгыгыз бла байламлы кёз къарамларыгизны торлендирмегиз. Башха затха юйренеме деп суйген ишигизни къоймагыз. Бек иги билген затларыгизны багырын алыкъа кёрлюксюз, бир аз тёзюм керекди ансы.

МАРАУЧУ. Бу ыйыкъда жууукъ адамларыгизны жумушлары бла кюреширигиз. Аламан сизни билеклигиз бек керек болуп турады. Заманыгизны къызганмагыз, хар бирине эс бёлююз. Уллу сатыулы ишлени этерге алыкъа заман жетмегенди.

ТЕКЕМЮЙОЗ. Закон бла байламлы жумушланы тындырырга керек эсегиз, аланы ашыгышлы толтуругъуз. Ол затлага бек ахшы кезиуду. Жандоурулукъ бла кюрешигенле ол ишден жорек тынчылыкъ табарыкъдыла. Ыйыкны ахырына тирилигиз бютюн уллу боллукъду.

СУУКЪУЙ. Кыатыгызда адамланы кёз къарамларын торлендирге сие эсегиз, бек ахшы кезиуду. Тёгеригиздеги адамла сиз айтханна къулакъ саллыкъдыла, хар ишигизде билеклик этерикдиле. Сизден а жаламан тёзюмлююк изленеди.

ЧАБАКЪЛА. Бу ыйыкъда кесигизни алдатмазга кюрешигиз. Аберигизни урлатырга да къоркъуу чыгады. Не жаны бла да сакълыкъ изленеди. Адамлага ийнанып, таскаларыгизны ачыкъ этип къойган къылыгыгизны юсюнден сагыш этигиз.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Ж.Ж.

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зукура (бёлюмю редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (бёлюмю редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кёруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:

Тикаланы Фатима - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зулфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1, 2, 3, 4-чю бетле),
Геляланы Валентина - (5, 6, 7, 8-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 1197
Багъасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспекти, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru